

**POLITICA EXTERNĂ ROMÂNEASCĂ DIN ANII 1912 - 1913
REFLECTATĂ ÎN TREI PUBLICAȚII IEȘENE:
„MIȘCAREA”, „OPINIA”, „UNIREA”**

Fără a fi țară balcanică, România s-a preocupat intens în anii 1912-1913 de evenimentele ce au avut loc în Balcani. Pe lângă faptul că era direct interesată, se bucura de un prestigiu considerabil pe plan internațional, devenind, urmare a politicii sale externe de până acum, factorul care deținea în zonă cuvântul precumpănitor¹.

Interesul era firesc și se impunea, iar el s-a manifestat atât din partea cercurilor politice (de la guvernare sau din opoziție), cât și din partea opiniei publice.

Presa a fost, este principalul mijloc de informare, dar și de formare a opiniei publice, precum și principalul mijloc de exprimare a unei anumite opțiuni politice (în cazul de față de politică externă). În aceste condiții, nu știm în ce măsură mai pot fi valabile sublinierile lui Constantin Bacalbașa făcute la începutul secolului: „ziarul, spunea acesta, a fost de la început nu un răspânditor de idei ci un împrăștiitor de știri”. În orice caz presa s-a vrut și de cele mai multe ori a reușit, a fi un instrument de manipulare, mai mult sau mai puțin benefică, în funcție de situație. Vintilă Brătianu, cunoscutul om politic liberal, era categoric în acest sens. Presa, în viziunea sa, „trebuie să aibă o unitate de simțăminte și de credință a opiniei publice”, trebuie să aibă un „rol de îndrumător în cadrul societății”².

Fiind vorba de presă, subiectivismul este inevitabil și își spune cuvântul. Primează interesele partinice, sau de grup, și aceasta cu atât mai mult când avem de-a face cu o presă oficioasă. Iar dacă ne referim la presa românească antebelică lucrurile sunt clare, credem, în condițiile în care, deși libertatea cuvântului exista și se manifesta, nu putem vorbi de o opinie publică în adevăratul sens al cuvântului. Oricum, păstrând proporțiile și făcând un discernământ riguros, putem lua în calcul anumite acte de presă, ca acte de politică externă sau internă, putem vedea cum anumite momente din istorie au fost receptate de opinia publică.

Cele două războaie balcanice se înscriu în seria evenimentelor externe ce s-au bucurat de o deosebită atenție din partea presei românești. Nu a făcut excepție nici presa ieșeană.

Din întregul eșicher al publicațiilor apărute în Iași la începutul secolului nostru, ne-am oprit asupra a trei ziare considerate de noi relevante pentru reflectarea modului în care au fost văzute războaiele balcanice aici.

Este vorba despre trei ziare ce reprezintă interese politice diferite și care sunt, de fapt, purtătoare de cuvânt ale unor partide politice diferite („Mișcarea”, ziar liberal, „Opinia”, ziar conservator și „Unirea”, ziar naționalist-democrat).

Toate trei prezintă puncte de vedere ale unor partide aflate în opoziție și din acest motiv, credem că este justificată alegerea noastră.

Ziarul „Opinia”, de exemplu, deși conservator, dar de nuanță democratică, își exprimă încă din 20 septembrie 1912 dezacordul față de Partidul Conservator aflat la guvernare: „...astăzi numai două puteri reale există în România, Partidul Conservator Democrat și Partidul Liberal. Țara în situația

¹ Dimitrie Djordjevic, *Revolution nationales des peuples balkaniques (1804-1914)*, f. c., Belgrad, 1965. p. 232.

² Vintilă Brătianu, *Rolul presei*, în „Mișcarea”, nr. 252, an IV, 14 noiembrie 1912, Iași.

externă de acum este guvernată de un al treilea partid care nu poate pretinde că este urmașul marelui Partid Conservator, fiindcă el nu reprezintă decât o infimă parte a acestuia, fiindcă nu este în stare să dea dovadă de vitalitate”³.

Totuși, nu se poate spune că ziarele amintite se situează pe poziții total diferite de cele ale guvernului conservator în problemele de politică externă ale anilor 1912 și 1913. Există, mai curând, anumite diferențe de nuanță, dar, în fond, se merge pe aceeași linie. Evident, criticile, suspiciunile față de oamenii politici aflați la guvernare, față de politica guvernului Titu Maiorescu există și sunt normale într-un stat cu libertatea presei și a cuvântului garantate.

Starea tensionată din Peninsula Balcanică, acutizată prin încheierea alianțelor bulgaro-sârbă (13 martie 1912) și bulgaro-greacă (29 mai 1912) s-a simțit și în mediile politice românești. Presa ieșeană de care ne ocupăm, ca purtător de cuvânt al acestor medii politice, a reflectat acest fapt. Toate cele trei publicații au acordat o deosebită atenție evenimentelor.

„Opinia” și „Mișcarea”, fiind cotidiene, publică frecvent articole de fond, editoriale în care, sub diferite semnături, sunt expuse, de fapt, pozițiile partidelor pe care le reprezintă. În plus, acordă spații speciale informării la zi despre mersul evenimentelor din Balcani și, mai ales, cu stadiul negocierilor româno-bulgare. Toate acestea în cadrul rubricilor speciale ce au titluri ca: „Ultima oră”, „Gravele evenimente din Balcani” etc.

Ziarul „Unirea”, însă, ca ziar săptămânal, își consacră spațiile în special articolelor de fond, cele mai multe semnate de către istoricul A.D. Xenopol și care au un scop preponderent propagandistic.

Acumularea tensiunilor în Sudul Dunării și posibilul deznodământ erau evidente pentru presa românească și pentru cea ieșeană în special în vara anului 1912. De altfel, încă din 13 August 1912, ziarul „Unirea” vorbea despre „evenimentele din Balcani care se precipită” și care vor duce la „descentralizarea Turciei”⁴.

Și tot înaintea izbucnirii primului război balcanic, în ziarele menționate se punea problema atitudinii pe care România urma s-o adopte. „Mișcarea”, bunăoară, comentează tendențios unele știri apărute în „Bukarester Tagblate”, unde, punându-se această problemă (a atitudinii României în eventualitatea unui război în Balcani) se spunea că „ea (România n.n.) nu ar putea intra în Alianța Balcanică, întrucât acest lucru ar fi împotriva politicii sale tradiționale. În plus, fiind cel mai avansat stat de la Dunărea de Jos și cel mai tare din punct de vedere militar, România are lozinca <Noblese oblige>. România nu poate specula viitorul ca statele mici balcanice. De bună seamă, va sta în neîntreuptă înțelegere cu puterile mari către care gravitează. Așteptând, nu va pierde”⁵.

A.D. Xenopol, analizând situația statelor din Balcani supuse Turciei, era convins că „un lucru e sigur, nu putem opri fatalitatea istorică”⁶.

Izbucnirea conflictului la 17 octombrie 1912 nu a surprins ziarele ieșene în discuție, la curent, de altfel, cu evoluția situației și care au abordat cu intensitate problemele de politică externă a României care se impuneau spre rezolvare.

În cadrul Consiliului de Miniștri din 23 septembrie 1912, guvernul conservator hotărâse poziția țării noastre în cazul unor complicații în Balcani. Se vorbise atunci despre motive de <moralitate> care impuneau României o

³ „Opinia”, nr. 1692, an IX, 20 septembrie, Iași.

⁴ „Unirea”, nr. 33, an I, 13 August 1912, Iași.

⁵ „Mișcarea”, nr. 181, an IV, 17 August 1912, Iași.

⁶ A.D. Xenopol, *Sfârșitul Turciei și politica noastră balcanică*, în „Unirea”, nr. 30, an I, 23 iulie 1912, Iași.

politică de expectativă, nu fără pregătiri secrete. În final, s-a adoptat politica de neutralitate, până la o nouă modificare a echilibrului în Balcani. Regele a declarat că „în condițiile în care turcii sunt învinși, el va dori să ocupe în Bulgaria strategii conform vechilor sale dorințe”⁷. Opțiunea, așadar, era clară. Atât timp cât nu-i vor fi afectate prestigiul și interesele sale în Balcani, România nu se va implica în conflict.

Politica aceasta și-a găsit un ecou considerabil în presa ieșeană.

Deși exponent al ideilor liberale, „Mișcarea” a aprobat actul neutralității. Constantin Stere dedică în paginile ziarului un lung articol acestui subiect în care, analizând situația, este de acord cu punctul de vedere al guvernului, ca România „să stea cu arma la picior pentru ca nici o hotărâre să nu fie luată fără de noi și împotriva noastră”⁸.

La rândul ei, „Opinia” pledează și ea în favoarea aceleiași idei:

„... partizani sinceri ai păcii noi aducem prin atitudinea ce păstrăm cel mai prețios concurs pentru menținerea păcii generale și pentru localizarea războiului. Dar aceasta nu ne va împiedica să luăm și noi parte și să fim ascultați la reglarea soțotelilor”⁹.

Puncte de vedere, așadar, conforme cu ale guvernului: neutralitatea ca soluție de moment și numai dacă schimbarea statu quo-ului balcanic nu ne va afecta interesele.

De pe poziții oarecum diferite, „Unirea”, prin pana lui A.D. Xenopol, critică dur această opțiune de politică externă. Practic, în viziunea autorului editorialelor, această poziție neutră „a compromis demnitatea și siguranța României”¹⁰. De altfel, imediat după izbucnirea războiului, același ziar cerea o mai grabnică organizare a armatei, întrucât „... războiul balcanic a izbucnit și oricare ar fi soarta lui, la primăvară dacă nu mai curând la vară, poate fi vorba și de soarta noastră”¹¹.

Izbucnirea primului război balcanic, spectrul unei Bulgarii mărite pe seama Turciei în primul rând, ceea ce ar fi dus la o gravă modificarea a echilibrului balcanic, au pus pe tapet problema diferendului româno-bulgar. Nemulțumirile României față de hotărârile luate de marile puteri la Congresul de la Berlin (1878) au contribuit la nașterea acestui diferend. În 1912-1913 s-a manifestat intens ideea reluării Cadrilaterului, a cetății Silistra de la Bulgaria și a unei rectificări de frontieră „... schimbările ce se pregătesc în Balcani trebuie să aducă României o mărire de teritoriu și de prestigiu”¹² („Mișcarea”).

Ziarul „Opinia” formulează ideea într-un mod mult mai concret: „România să pretindă și să-și formeze de pe acum pretenția asupra Cadrilaterului, Silistra-Varna, în caz de mărire a statelor balcanice în detrimentul Turciei. Prin aceasta se va periclita echilibrul balcanic ceea ce este o chestiune de existență pentru noi”¹³.

Diferendul româno-bulgar a preocupat intens diplomația celor două state în perioada războaielor balcanice. Încercările de rezolvare a diferendului s-au făcut în cadrul discuțiilor bilaterale de la Sofia și București. Nu s-a ajuns

⁷ Nicolae Iorga, *Comment la Roumanie saest detachee de la Tripliere*, Bucharest, f. c., 1933, p. 5.

⁸ Constantin Stere, *Războiul balcanic și atitudinea României*, în „Mișcarea”, nr. 220, an IV, 5 octombrie 1912, Iași.

⁹ „Opinia”, nr. 1707, an IX, 7 octombrie 1912, Iași.

¹⁰ „Unirea”, nr. 20, an II, 20 mai 1913, Iași.

¹¹ Idem, nr. 41, an I, 8 octombrie 1912.

¹² „Mișcarea”, nr. 236, an IV, 24 octombrie 1912, Iași.

¹³ „Opinia”, nr. 246, an IX, 6 noiembrie 1912, Iași.

la un rezultat concret, însă, „situația devenind intolerabilă”¹⁴ România susținea cu tărie obținerea liniei Turtucaia-Ekrene, concentrându-se asupra Silistrei, Bulgaria obiecta la rândul său invocând „sentimentul național”¹⁵ ce ar fi fost rănit prin cedarea Silistrei.

Presă românească a făcut din Silistra principalul obiect al revendicărilor noastre. Treptat, Silistra a devenit și o armă în lupta internă existentă între partide. Ziarele ieșene ce constituie obiectul studiului nostru au dus o susținută campanie în sprijinul obținerii Cadrilaterului. Cotidianul liberal „Mișcarea” justifică acordarea Silistrei către România și ca urmare a unei datorii morale a Bulgariei „... pentru indirectul serviciu adus prin păstrarea neutralității”¹⁶ și chiar mai mult, atunci când se referă la intransigența ministrului bulgar Daneff. În negocierile de la București, „... diplomația bulgară e grea de cap. Nu înțelege ce rol, prin chiar neutralitatea ei, a avut România în Războiul actual”¹⁷.

Sudul Dunării deține un loc extrem de important în cadrul acestui proces. Există din nou o suprapunere perfectă cu poziția guvernului; aceeași teamă de o mărire a Bulgariei și, implicit de o modificare a statu quo-ului balcanic în detrimentul României. „Nu putem cu nici un preț admite, spune A.D. Xenopol, prea marea întindere a Bulgariei pe seama Turciei fără a lua și noi o compensație care să ne asigure cel puțin o linie de frontieră cu vecina noastră. Este indicat ca la o viitoare prefacere a posesiunilor peste Dunăre să cerem să ni se dea Cadrilaterul celor patru cetăți sau cel puțin Silistra cu îndreptarea granițelor către Marea Neagră”¹⁸.

Tot „Opinia” publică două articole aparținând lui Gheorghe Ghibănescu¹⁹ în care ridică problema Dobrogei la dimensiuni naționale, nu fără a exagera, însă. „Problema pusă neted și clar, spune acesta, la Sud nu comportă deocamdată același răspuns la N și E. Ne trebuie mai multă mare, mai multă ieșire la mare. Ni s-a dat în 1878 Dobrogea cu ale sale 100 km. ... Să luăm o Dobroge mai mare și clară cu 300 km de țărm și mare și cu două porturi mari: Constanța și Varna. Aici trebuie să bubuie tunul.” În aceeași notă de exagerare sunt privite și relațiile româno-bulgare: „pentru moment problema noastră de neam se pune față de bulgari, care, în urma succeselor lor militare par a lua pasul înainte ca putere balcanică”²⁰.

Diferendul româno-bulgar consumă o mare parte a energiilor ziarelor ieșene, „Opinia” și „Mișcarea” în special. În ambele se vorbește în termeni pretențioși despre acest subiect: „interese de neam”, datoria față de țară „conștiința mării misiuni (a României n. n.) ca element de pace și progres”²¹.

Există, de asemenea, numeroase apeluri la o solidaritate a forțelor politice interne în vederea realizării obiectivelor externe. „În fața intereselor generale nimeni nu trebuie să-și mai amintească nimic din ceea ce ne despărțea”. Iar „Opinia” observă că această solidaritate s-a și realizat: „Toate litigiile au fost amânate <sine die> ca și cum n-ar fi existat”²².

¹⁴ Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 27.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ „Mișcarea”, nr. 246, an IV, 6 noiembrie 1912, Iași.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Gheorghe Ghibănescu, *Preocupările neamului*, în „Opinia”, nr. 1723, an IX, 26 octombrie 1912, Iași.

²⁰ Idem, *Preocupările din afară*, în „Opinia”, nr. 1756, an IX, 8 decembrie 1912, Iași.

²¹ „Opinia”, nr. 1735, an IX, 11 noiembrie 1912, Iași.

²² Idem, nr. 1733, an IX, 8 noiembrie 1912, Iași.

Așa cum s-a amintit, punctul central al revendicărilor românești în negocierile cu Bulgaria, de fapt, cheia rezolvării diferendului a fost Silistra. Replicile ce reprezentau, în fond, condiția <sine qua non> a rezolvării conflictului pentru fiecare delegație în parte pot fi relevante: <Silistra nu!> (Bulgaria), <Silistra da!> (România).

Evident, și ziarele ieșene susțin revendicarea Silistrei, numeroasele articole apărute se doresc a fi instrumentele convingerii opiniei publice de necesitatea acestui fapt. „Statul român are nevoie de frontiere naturale: munți, râuri, mare”²³, afirma Constantin Rădulescu-Motru în nr. 1737 al ziarului „Opinia” și prin aceasta se afirma o dată în plus necesitatea ca România să stăpânească Silistra. La fel, „Mișcarea” prezintă aceste revendicări ca pe “o necesitate”²⁴.

Nu s-a ajuns la rezolvarea problemei litigioase între cei doi vecini dunăreni, nici în cazul discuțiilor bilaterale, nici în cadrul celor purtate la Londra în contextul Conferinței marilor puteri (decembrie 1912). S-a acceptat punctul de vedere englez conform căruia problemele litigioase să fie discutate în cadrul unei conferințe a ambasadurilor celor șase mari puteri, conferință ce avea să se desfășoare la Petersburg.

Ziarele ieșene urmăresc cu interes mersul negocierilor din capitala britanică. În primul rând, atât „Opinia” cât și „Mișcarea” comentează această încercare a Europei de a hotărî în privința statelor balcanice. Momentul Londra (decembrie 1912) este considerat de către redacția ziarului liberal, „Mișcarea”, ca fiind „un moment de tranziție” în soarta statelor balcanice. În același timp, nu elimină ipoteza existenței unor interese ale marilor puteri în Balcani: „... e incontestabil că puterile au mari interese în Balcani, care dacă nu vor fi lăsate absolut numai la discreția beligeranților, cu siguranță vor fi păgubite și puse într-o stare de inferioritate”²⁵.

În ce o privește, „Opinia” consideră “un prim succes”²⁶ admiterea României la Conferință nerămânând decât ca aceasta să-și susțină drepturile și ca acestea să fie satisfăcute în întregime.

Venirea la conducerea Turciei a guvernului naționalist reprezentat de Junii Turci a dus la ruperea tratativelor de la Londra. Așadar, nici negocierile româno-bulgare nu s-au finalizat.

Ziarul „Mișcarea” conștientizând consecințele pentru România, se întreba retoric „Ce trebuie să facem?”. Noua situație impunea și României o nouă atitudine. “Lovitura de stat din Turcia a răsturnat toate combinațiile diplomatice... Țări până azi neutre vor trebui să iasă din rezerva lor. Printre aceste ne aflăm și noi”. Fără a aduce neapărat critici guvernului, ziarul liberal cere ca „... măcar de această dată guvernul să fie la înălțimea împrejurărilor”²⁷.

Apreciind negocierile de la Londra, același ziar nota că “dacă ne-au putut da câștigul recunoașterii în principiu a revendicărilor noastre, nu ne-au oferit nici o indicație precisă și mulțumitoare în privința măsurii în care Bulgaria înțelege să satisfacă aceste revendicări, și nici o garanție că acest diferend se va putea rezolva prin bună înțelegere”²⁸.

²³ Idem, nr. 1737, an IX, 24 noiembrie 1912, Iași.

²⁴ „Mișcarea”, nr. 2, an V, 3 ianuarie 1913, Iași.

²⁵ Idem, nr. 2666, an IV, 1 decembrie 1912, Iași.

²⁶ „Opinia”, nr. 1753, an IX, 4 decembrie 1912, Iași.

²⁷ „Mișcarea”, nr. 2, an V, 31 ianuarie 1913, Iași.

²⁸ Idem, nr. 7, an V, 7 ianuarie 1913, Iași.

În aceeași ordine de idei, a aprecierii negocierilor de la Londra, A.C. Cuza vorbește în ziarul „Unirea” despre “eșecul negocierilor de la Londra” și aceasta numai pentru că Bulgaria a refuzat să satisfacă revendicările României privind asigurarea Dobrogei printr-o graniță fixă²⁹.

Dar, atât „Unirea” cât și „Mișcarea” sunt convinse că lucrurile nu vor fi lăsate așa. În timp ce ziarul liberal ieșean spera că România va avea de ales mijloacele prin care înțelege să-și valorifice drepturile și să-și apere interesele³⁰, „Unirea” spera ca, prin cedarea Silistrei către România, să se evite un nou război³¹.

La rândul său, „Opinia”, prin articolele semnate de Ioan Peretz privește dintr-o perspectivă vădit exagerată diferendul româno-bulgar. Intenția de a influența opinia publică dacă nu de a o panica este relevată de însuși titlul unuia dintre articole: „Vin bulgarii!”. „Și nu vin pașnici cu coșurile îndesate de zarzavaturi ... vin furioși, năpraznici, cu cuțitul în dinți, vin să ne măcelărească și să ne ia Dobrogea”. Adăugarea încă a unui fragment aparținând aceluiași autor nu mai necesită nici un comentariu credem: „Cutremurați-vă cu toții români din toate unghiurile țării! Mame și soții române izbucniți în lacrimi de durere și de groază! Vin bulgarii! Plângeți moartea României condamnată la piere! Vin Bulgarii! Plângeți ruina patriei și robia neamului nostru”³².

Acest Ioan Peretz a semnat, de altfel, o serie lungă de articole apărute în „Opinia”, toate patetice, chiar nepermis de patetice cu privire la diferendul româno-bulgar pe care în mod evident l-a exagerat.

Revendicarea Silistrei a persistat și după eșecul tratativelor de la Londra. „Necesitatea Silistrei pentru noi este indiscutabilă” se spunea în foarte multe numere ale „Mișcării”. Iar într-un număr din februarie 1913³³ este criticat vehement articolul lui D. Cocea, din ziarul central „Adevărul”, cu titlul „Pretențiunea Silistrei: o nebunie!” în care autorul nu este de acord cu „politicienii lui Carol I”, care “pentru a restabili prestigiul statului grav compromis și mai cu seamă prestigiul lor, compromis cu desăvârșire, au inventat chestia complicată a compensațiilor și dureroasă a Silistrei”³⁴.

În fapt, „Mișcarea” și „Opinia” duc, în perioada imediat următoare tratativelor de la Londra, o adevărată campanie în sprijinul revendicărilor României în diferendul româno-bulgar.

Eșecul negocierilor în capitala britanică determină ziarele ieșene să-și revizuiască aprecierile față de poziția de neutralitate pe care, la începutul războiului, au aclamat-o.

Astfel, A.C. Cuza, analizând situația, vorbește despre unele <momente strategice> (trei în viziunea sa) pe care diplomația României ar fi trebuit să le fructifice în vederea rezolvării diferendului: „... ajunul izbucnirii războaielor balcanice, când guvernul român ar fi trebuit să pună problema clar, cerând de la bulgari rectificarea graniței pe linia Turtucaia-Balcic, ar fi fost primul moment favorabil, al doilea moment: sfârșitul primei faze a războiului balcanic, armistițiul și, în sfârșit, al treilea: luptele de la Ceatalgea”³⁵.

²⁹ A.C. Cuza, *Război nu va fi!*, în „Unirea”, nr. 6, an II, 11 februarie 1913, Iași.

³⁰ „Mișcarea”, nr. 10, an V, 13 ianuarie 1913, Iași.

³¹ „Unirea”, nr. 6, an II, 11 februarie 1913, Iași.

³² „Opinia”, nr. 1765, an IX, 27 decembrie 1913, Iași.

³³ „Mișcarea”, nr. 38, an V, 17 februarie 1913, Iași.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ A.C. Cuza, *O pagină glorioasă*, în „Unirea”, nr. 12, an II, 30 martie 1913, Iași.

Rezolvarea diferendului româno-bulgar s-a încercat a se realiza în cadrul Conferinței ambasadurilor de la Petersburg (martie 1913). Ziarele ieșene în discuție au fost foarte preocupate de ceea ce s-a discutat la Petersburg. Faptul reiese și din numeroasele articole apărute aproape zilnic în care se informa și se comenta pe marginea tratativelor. România, așa cum se știe, a cerut o rectificare de graniță cu Bulgaria în Dobrogea.

Ziarul „Mișcarea”, vorbind în numele întregii țări, precizează că „noi am susținut și acceptat medierea”, adăugând că „până la realizarea acestei mediațiuni am înțeles să păstrăm o atitudine liniștită și lipsită de orice provocațiuni” cu rezerva, însă, „că dacă rezultatul mediațiunii nu ne va conveni, să adoptăm o atitudine ce o vom socoti mai oportună și mai conformă cu interesele și demnitatea noastră”³⁶.

Ziarele ieșene sunt de acord asupra ideii de rectificare a graniței româno-bulgare în Dobrogea: „E vorba de o rectificare de frontieră, o rectificare ce ni se datorește și pe care o cerem acum, fiindcă acum se rezolvă controversele pentru a se stabili pe viitor relații definitive sau cel puțin durabile”³⁷ („Mișcarea”). „Opinia”, în cadrul mai multor numere, publică articolul „Dreptul” în care se aduc mai multe argumente istorice în sprijinul ideii de rectificare. Sunt invocate, astfel, momentele 1877/1878 (războiul de independență), Berlin 1878 („Rusia ne răpește Basarabia meridională și ne dă în schimb provincia Dobrogea luată de la Turci”), momentul 1885 (anexarea Rumeliei de către Bulgaria) și 1912 (ruperea statu quo-ului în Balcani), moment ce impune României „datoria de a-și stabili o frontieră stabilă”³⁸.

A.D. Xenopol, în articolul „Revendicările României” apărut în „Opinia” afirmă că. „... țara noastră are toate drepturile asupra Dobrogei, căci a plătit-o cu teritoriul lor rușilor în schimb și pentru sângele vărsat pentru binele bulgarilor”. În plus, România nu poate exista fără o ieșire la Marea Neagră. „A i se lua Dobrogea după ce Rusia i-a luat Basarabia, înseamnă a o lovi de moarte. România are nevoie de a se ști asigurată la frontiera dinspre Bulgaria. Aceasta nu se poate face fără Silistra. Cine stăpânește Silistra stăpânește Dobrogea”. Și istoricul la care ne referim exagerează, credem, atunci când face din problema dobândirii Silistrei „o problemă de viață și de moarte pentru România”.

Protocolul încheiat la 9 mai 1913 la Petersburg a acordat României cetatea Silistrei împreună cu 3 km în jur. Totuși, nemulțumirile au persistat atât din partea țării noastre, cât și a Bulgariei.

În timp ce guvernul Titu Maiorescu a sărbătorit acest rezultat prin numeroase serbări, opoziția a plasat hotărârile ambasadurilor marilor puteri sub semnul eșecului pentru România.

Ziarul liberal „Mișcarea”, făcându-se eco al opiniei liberale în Iași, apreciază că „... soluția de la Petersburg nu satisface nici cel puțin minimum de revendicări ale României”. În fond, se spune, „nu a fost vorba de obținerea Silistrei în mod izolat, ci de obținerea unei granițe strategice invizibile, în interiorul căreia trebuie să intre Silistra pentru a întări, împreună cu restul teritoriilor revendicate, granița necesară pentru viitor”³⁹. Făcându-se și purtătorul de cuvânt a opiniei publice, același ziar afirmă că „soluția nu

³⁶ „Mișcarea”, nr. 52, an V, 6 martie 1913, Iași.

³⁷ Idem, nr. 10, an V, 10 februarie 1913, Iași.

³⁸ „Opinia”, nr. 1808, an X, 10 februarie 1913, Iași.

³⁹ „Mișcarea”, nr. 83, an V, 12 aprilie 1913, Iași.

satisfacă opinia publică românească în a cărei dreaptă judecată, soluția de la Petersburg echivalează cu un eșec diplomatic”⁴⁰.

Comentariile nu se opresc aici. Evident, „Mișcarea” consideră vinovat de rezultatul obținut guvernul român. „Faptul că ne-am dus la Petersburg pentru a ne supune voinței puterilor arăta starea noastră de slăbiciune... Am stat cu un guvern șters tocmai la momentul oportun”, în plus, „conducătorii guvernului nu au știut nici ce să ceară, nici cum să ceară”⁴¹.

Mult mai incisiv în aprecieri este ziarul naționalist-democrat „Unirea” care publică mai multe articole, care poartă semnătura istoricului A.D. Xenopol și care sunt scrise în nota de exagerare cunoscută. Sub titlul „O Rușine!!!” autorul susține că opinia publică românească este îngrijorată de eșecul negocierilor de la Petersburg: „nu e român care să nu simtă că e vorba acum de ceva mai mult decât o simplă rectificare de graniță: onoarea, siguranța, viitorul României și pacea Europei sunt astăzi în joc”⁴².

Ca și ziarul liberal, „Unirea” critică și face vinovată de acest fapt diplomația guvernului prezidat de Titu Maiorescu. „S-a dat României Silistra pentru că atât s-a cerut”⁴³.

Ce s-ar fi vrut din partea opoziției și în special Partidul Liberal, era acordarea Silistrei cu un teritoriu înconjurător de 12 km către România.

Încheierea primului război balcanic prin Pacea de la Londra (30 mai 1913) nu a adus liniștea în Peninsulă. Animositățile se accentuează, iar spectrul unui nou conflict este tot mai evident. „Mișcarea” anunța încă de la 28 mai 1913 că „între Grecia, Serbia și Bulgaria neînțelegerile se accentuează pe zi ce trece iar pericolul unui război pare inevitabil”⁴⁴.

Ca și în fața primului conflict, și acum se impunea a se preciza atitudinea României. „Războiul din Balcani ne va impune și nouă ieșirea din expectativă și intrarea în acțiune. Este o acțiune în care trebuie să ne angajăm din nou tot rostul și viitorul nostru”⁴⁵ („Mișcarea”).

„Opinia”, la rândul său, apreciază că „România în caz de război nu va mai rămâne neutră ci va mobiliza imediat în acțiune”⁴⁶. Izbucnirea celui de-al doilea război balcanic a oferit României această posibilitate.

Practic, acum nu există nici cea mai mică urmă de neconcordanță între politica guvernului conservator și opinia partidelor politice din opoziție. Toată lumea este de acord că România trebuie să intervină nu pentru o extensiune teritorială mai mare sau mai mică, ci pentru menținerea echilibrului în Balcani.

Și de această dată „Mișcarea” face vinovat tot guvernul conservator: „Astăzi plătim greșelile lor (guvernului conservator n. n.) de atunci pentru că, certându-se nu au mobilizat și nu au știut să stabilească condițiile neutralității noastre. N-au știut, în aplauzele unanime ale Europei, să împiedice războiul balcanic și să mențină statu quo-ul atât de folositor României”⁴⁷.

Preocupările de a justifica atitudinea României, de intervenție împotriva Bulgariei sunt intense în cazul tuturor celor trei ziare ieșene.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Idem, nr. 117, an V, 30 mai 1913, Iași.

⁴² A.D. Xenopol, *O rușine*, în „Unirea”, nr. 8, an II, 25 februarie 1913, Iași.

⁴³ „Unirea”, nr. 19, an II, 13 mai 1913, Iași.

⁴⁴ „Mișcarea”, nr. 109, an V, 18 mai 1913, Iași.

⁴⁵ Idem, nr. 134, an V, 16 iunie 1913, Iași.

⁴⁶ „Opinia”, nr. 1908, an X, 20 iunie 1913, Iași.

⁴⁷ „Mișcarea”, nr. 142, an V, 28 iunie 1913, Iași.

Imperativul sub care armata noastră a trecut Dunărea este "porunca vremii și a Dreptății"⁴⁸. Acesta este momentul care impune o asemenea acțiune, iar cei care încearcă să nege acest act sunt aspru criticați. Este și cazul istoricului Nicolae Iorga, care într-un articol acordat ziarului vienez „Die Zeit” nu este de acord cu intrarea armatei române în Bulgaria și vorbește de o politică națională, o politică menită a cuprinde „întreaga națiune românească”, o politică dusă în vederea redobândirii Transilvaniei Bucovinei și Basarabiei⁴⁹.

România nu mai putea sta în neutralitate. Pe lângă „revendicarea legitimă a unui teritoriu ce i-a fost disputat cu atâta nechibzuință de către Bulgaria, există și nevoia firească de a restabili pacea în Peninsula Balcanică. Nu Europa este chemată să întindă cordonul sanitar în jurul Balcanilor, ci statul român este singurul chemat să poarte steagul creștinesc al păcii”⁵⁰ („Mișcarea”).

„Opinia” salută, de asemenea, intrarea României în război. În ce privește scopul, afirmă că: „... ne-am dorit războiul. N-am provocat pe nimeni. România a intervenit pentru aplanarea drepturilor istorice, a drepturilor dobândite prin jertfe”⁵¹. Practic, acum, în vara anului 1913, România nu putea pierde poziția sa din Balcani, poziție amenințată mult, însă, de o Bulgarie pe cale de a se mari.

Alegerea unei atitudini ferme a fost și opțiunea guvernului conservator.

Al doilea război balcanic s-a încheiat prin Pacea de la București (10 August 1913) care a reprezentat, în mod incontestabil, un succes al diplomației românești. Acest fapt a fost recunoscut și de către ziarele ieșene. În mod oarecum surprinzător pentru un ziar de opoziție, „Mișcarea” recunoaște că „acest succes revine și guvernului de colaborare” care „are meritul de a fi înțeles în clipa din urmă marea misiune ce o are România, care avea să-și afirme tăria și cultura ca un stat european”⁵².

Convingerea că pacea stabilită la București va fi definitivă a existat și în presa ieșeană, ca și în cadrul guvernului.

La Politique externe roumaine des années 1912-1913 reflétée en trois publications de Iași : « Le Mouvement », « L'Opinion », « L'Union »

Résumé

Tenant compte du rôle de la presse dans l'information et la formation de l'opinion publique, l'auteur de l'étude présente trois options politiques différentes concernant la position de la Roumanie dans le contexte interne et international des années 1912 et 1913. De la sorte on analyse trois publications de Iași de l'époque, plus justement « Le Mouvement » (*Mișcarea*), « L'Opinion » (*Opinia*), « L'Union » (*Unirea*) dont les pages présentaient des débats concernant l'implication ou la non-implication de la Roumanie dans les guerres balkaniques. La position de chacun de ses journaux reflète la position de trois idéologies : libérale, conservatrice et nationaliste-démocrate.

⁴⁸ Idem, nr. 145, an V, 1 iulie 1913, Iași.

⁴⁹ Idem, nr. 162, an V, 28 iulie 1913, Iași.

⁵⁰ Idem, nr. 147, an V, 3 iulie 1913, Iași.

⁵¹ „Opinia”, nr. 1908, an X, 21 iunie 1913, Iași.

⁵² „Mișcarea”, nr. 172, an V, 28 iulie 1913, Iași.